

ROMANYA VE TÜRK-ROMEN İLİŞKİLERİ

Prof. Dr. İsmet GİRİTLİ

I

9 Mayıs Balkan ve Karadeniz'deki 245 km'lik sahili dolayısıyla bir Karadeniz ülkesi olan Romanya'nın bağımsızlık yıldönümüdür.

Gerçekten M.S. 106-271 yıllarında Roma İmparatoru Trajan'ın seferleri ile bir Roma eyaleti haline gelen ve bu süre zarfında dili ve yapısı ile Latinleşen bu ülke, 9 Mayıs 1877'de, Osmanlı İmparatorluğu'ndan "mutlak" bağımsızlığını elde etmiştir.

1526'da Osmanlıların Mohaç Zaferi, Romanya topraklarının Osmanlı kontrolüne girmekle beraber özerkliklerini korumaları ile sonuçlanmış, ne var ki, Romanya'yı oluşturan topraklar Osmanlı Devleti'nin yenilgileri üzerine yabancı egemenliğe geçmiştir. Nitekim, Osmanlıların yenilgisini simgeleyen 1699 Karlofça Antlaşması, 1541'den beri özerk bir prenslik olan Transilvanya'yı Habsburg Hanedanı'nın bir eyaleti haline getirmiş, daha sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun Avusturya ve Çarlık Rusyasının karşı uğradığı yenilgiler Bukovina ve Besarabya gibi Romen topraklarının bu ülkelere katılması ile sonuçlanmıştır.

Denilebilir ki, Osmanlı Yönetimi Romen topraklarının ve Romen milletinin Romanya'yı kuşatan Slav Denizi'nde boğulmasına engel teşkil etmiş, Romanyayı oluşturan topraklarda yan yana kurulan Türk ve Romen köylerinde ortak üç tehlikeyi haber veren "fırtına", "düşman" ve "haydut" kelimeleri Türkçe olarak yerleşmiştir. Kanaatimizce bunun tarihî ve veciz anlamı şudur: Balkanlarda Türkler ve Romenler müşterek tehlikenin kendileri dışında olduğunu çok önceden anlamışlar ve bunu ortak bir dille birbirlerine "fırtına geliyor" veya "düşman geliyor" diye haber vermişlerdir.

Bu karşılıklı güven ve sempati Cumhuriyetimizin ilânından sonra iki "milli" ve "egemen" ülke arasında devam etmiş ve en veciz ifadesini Balkan işbirliğinde bulmuştur. Gerçekten Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da özellikle Hitler ve Mussolini'nin mütecaviz politikaları ile beliren ve Avrupa haritasını düzenleyen andlaşmaları hedef alan revizyonist tutum, daha 1921'de Çekoslovakya ve Yugoslavya ile birlikte "Küçük Entent"i oluşturan Romanya'yı Balkan ülkeleri ile işbirliği yapmaya götürmüş ve bir taraftan Atatürk'ün diğer taraftan dünyaca ünlü diplomat ve Romen Dışişleri Bakanı Nicolae Titulescu'nun önayak olması ile 9 Şubat 1934'te Balkan Paktı gerçekleşmiştir.

İkinci Dünya savaşının patlak vermesinden sonra Hitler'le pakt imzalayan Stalin, Romanya'dan Besarabya ve Kuzey Bukovina'yı koparmış, Hitler ise güney Dobruca'yı Bulgaristan'a, Transilvanya'yı ise Macaristan'a verdirerek Romanya'da kendine taraftar bir kukla hükümet kurmuştur. Bu sebep ile Romenlerin Hitler yönetiminin kuklası olan General Ion Antonescu'ya karşı gerçekleştirdikleri 23 Ağustos 1944 başkaldırmasının yıldönümü olan "23 Ağustos", Romanya'nın ulusal günü olarak kutlanmaktadır. Kısaca, Stalin'in Türkiye'ye karşı talep ve tutumu nasıl Türkiye'nin NATO'da yer alması ile sonuçlanmışsa, Hitler'in Romanya'ya karşı tutum ve politikası Romanya'da bir komünist rejimin kurulması ve Romanya'nın Varşova Paktı'nda yer alması ile neticelenmiştir. Fakat, "Romanya Sosyalist Cumhuriyeti" tarihten gelen bir gelenekle özgürlük ve bağımsızlığına çok önem verdiği için, ülke topraklarında, diğer Varşova Paktı ülkelerinden farklı olarak, Sovyet askerî birliklerine ve üslerine müsaade etmemiş ve 1968 Ağustos'unda Sovyetlerin liderliğinde, diğer Varşova Paktı devletlerinin Çekoslovakya'yı işgaline karşı çıktığı gibi "Brejnev Doktrini" olarak adlandırılan ve sosyalist ülkelerin iç işlerine müdahaleyi öngören "sınırlı egemenlik" görüşünü de açıkça reddetmiştir.

Büyük Atatürk'ün 1937'de devrin Romen Dışişleri Bakanına söylediği gibi "Milletleri antlaşmalardan çok duygular bağlar." Nitekim, bugün ayrı askerî paktlara dahil olan Romanya ile Türkiye arasındaki ilişkilerin, aynı ittifak sistemi içinde bulunan Yunan ve Türk ilişkilerine nazaran daha yakın ve samimi olduğunu kim inkâr edebilir? Son yıllarda Balkan ülkeleri arasında işbirliğinin şampiyon-

luğunu ve liderliğini yapan Başkan Nicolas Ceausescu, ülkesine git-tikçe tamamen bağımsız bir nitelik kazandıran "ulusal" bir politika rotası çizmekte ve komünist rejim içinde Romen halkının bütünlüğünü koruyan ve "Patriotisme-Vatanseverlik" olarak adlandırılan "millî" bir yol takip etmektedir.

II

Dost ve komşu Romanya'nın Başbakanı Manea Manescu'nun 25 Nisan 1978'de memleketimize yaptığı resmî ziyaret ve bu ziyaretle ilgili görüşmelerin sonunda teknik, bilimsel, ekonomik ve kültürel alanlarda Türk-Romen işbirliğini öngören protokolün imzalanması iki ülke arasında mevcut bulunan samimi ve sıkı ilişkilerin daha da kuvvetlenmesine neden olacaktır.

"Ulusları andlaşmalardan çok duygular bağlar. Romanya kalbi-mizde kardeşçe yer tutmuştur." Bu sözleri Büyük Atatürk, 17 Mart 1937 günü kendisi ile Çankaya'da görüşen Romanya Dışişleri Bakanı Victor G. Antonesco onuruna Ankara Palas'ta verdiği bir yemekte söylemiştir.

Ceausescu'nun başarısı bir komünist ülke ve Varşova Paktı üyesi olan Romanya'ya kazandırdığı "Bağımsız" bir politika şampiyonu ve milletlerarası uyuşmazlıklarda kuvvet yerine görüşmeyi öneren bir lider olmasından ileri gelmektedir. Gerçekten Cusescu liderliğindeki Romanya 1968 Ağustosunda bir diğer Varşova Paktı üyesi olan Çekoslavakya'ya uygulanan ve "Sınırlı Egemenlik" veya "Brejnev Doktrini" olarak adlandırılan askerî müdahaleye karşı çıkan tek Varşova Paktı ülkesi olmuştur.

Romanya, İsrail'in işgal altında tuttuğu Arap Topraklarından çekilmesi görüşünü savunmakla beraber, İsrail'le diplomatik ilişkiler sürdüren tek sosyalist ülke olmak niteliğini de taşımaktadır.

Yine Romanya, Sovyetler Birliği'nin Liderliğinde sosyalist ülkele-rin siyasal, ekonomik ve askerî blokunda yer almakla beraber, ABD ile sıkı, hattâ en sıkı ilişkiler sürdüren bir ülkedir. Nitekim Romanya Cumhurbaşkanı Ceausescu'nun eşiyle 1978 yılının Nisan ayının ilk yarısında ABD Başkanı Jimmy Carter'in davetlisi olarak ABD'yi dördüncü defa ziyaret ettikleri bilinmekte, buna mukabil ABD'nin de

Romanya ABD ilişkilerine önem vererek ABD Başkanları Nixon ile Ford'un Romanya'yı resmen ziyaret ettikleri ve bu ziyaretler sonucunda birçok işbirliği belgelerinin imzalandığı hatırlanmaktadır. Nitekim bu işbirliği sonucunda, ortak Romanya-ABD şirketlerinin kurulduğu ve hattâ Romanya'nın ABD şirketi Davy Power Gas ile birlikte Mısır'da bir sülfirik asit fabrikasının yapımına bile giriştiği bilinmektedir. Bu olumlu gelişmelerin nedeni Başkan Ceausescu'nun, sosyal sistemleri ne olursa olsun, dünyanın tüm ülkeleri ile işbirliği ve dostluk ilişkilerini genişletmek amacındaki samimî bağlılıkta aramak lazımdır.

Romanya ile Türkiye'nin ortak nitelikleri her ikisinin de birer "Balkan" ülkesi olmalarıdır. Ceausescu'nun amacı ise eskiden "Barut fıçısı" olarak adlandırılan ve birçok emperyalist güçlerin düşmanlık ve güvensizlik saçtıkları Balkanlar bölgesini, burada yer alan ülkelerin siyasal ve sosyal sistemleri ne olursa olsun, iyi komşuluk, barış ve işbirliğinin geçerli olduğu bir bölge haline getirmektir. Bu amaç ise büyük Atatürk'ün "Yurtta sulh cihanda sulh" ilkesinden kalkarak 1930'larda gerçekleştirmeye çalıştığı Balkan devletleri arasındaki dostluk ve işbirliği girişimine tamamen uygun düşmektedir.

Bugünkü Balkan haritasının dünyada mevcut bulunan "Batı" "Komünist" ve "Üçüncü Dünya" devletlerini aksettiren mini bir kopyası olduğuna şüphe yoktur. Gerçekten Balkan ülkelerinden Romanya ve Bulgaristan, Varşova, Türkiye ile Yunanistan ise NATO savunma sistemlerine dahildir. Yugoslavya'nın "Üçüncü Dünya"nın önemli liderlerinden biri olduğu, küçük Arnavutluğun da 1960'da Sovyetlerden koptuktan sonra bağımsız ve tarafsız bir çizgi izlediği görülür. Bu itibarla Balkan bölgesinin çağımızın bütün siyasi, askerî ve ideolojik görüş ve çelişkilerini barındırdığı ve "Bölünmüş Dünya"nın güçlerinin etkisinde kalarak bir nevi "Barometre" oluşturduğu söylenebilir.

Diğer taraftan NATO'ya dahil Türkiye ile Yunanistan arasındaki uyuşmazlıklar ve diğer Balkan ülkelerinin arasında mevcut olup sınır veya azınlıklara taalluk eden çeşitli iddialar, Balkan ülkeleri arasındaki ilişkileri daha karmaşık ve fakat süratle çözümlenmesi gereken bir duruma getirmektedir. Balkan işbirliğinin sağlanmasında ve görüş ayrılıklarının giderilmesinde "Detente" ve "Helsinki nihaî belge"sinin olumlu birer faktör olabileceğini Başkan Ceausescu haklı olarak ileri sürmektedir.

Türk-Romen ilişkilerinin 1967'de devrin Türkiye Başbakanı Sayın Demirel'in yaptığı Romanya ziyaretinden itibaren geçen yıllar zarfında her alanda büyük gelişme kaydettiği söylenebilir. Romen Cumhurbaşkanı Ceausescu'nun Haziran 1976'daki Türkiye ziyaretinin de büyük katkısı olduğu muhakkaktır.

1971-1977 yıllarına ait istatistikler iki ülke arasındaki ticaret hacminin süratle arttığını göstermektedir. Romanya bize genellikle makine, kimyevî madde, sunî gübre, lâstik ve kâğıt yollamakta ve genellikle bizden pamuk, buğday, maden, narenciye, zeytin ve zeytinyağı almaktadır. Ayrıca Romanya'nın teknik yardımı ile Samsun'da sulfirik asit, Elazığ'da ise super fosfat fabrikasının inşa edildiği, Kırıkale'de ise Türk-Romen işbirliği ile Orta Anadolu'nun ihtiyacını karşılayacak dev bir rafinerinin yapımına girişildiği bilinmektedir.

1974'den beri Başbakan olan ve daha önce Devlet Planlama Komitesi Başkanlığı dahil olmak üzere, Romanya'nın ekonomi ve maliyesi ile ilgili birçok önemli mevkiler işgal eden Manea Manesescu'nun son Türkiye ziyaretinin iki ülkenin özellikle ekonomik alandaki işbirliğiyle faydalı katkıları olacağına inanmak istiyoruz.

III

Aralık 1978, 1 Aralık 1918'de Transilvanya'nın da katılması ile Ulusal Birliğini tamamlayan Romanya'nın Ulusal Birliği'nin 60. yıldönümü idi.

Ne var ki, eski Rus Çarlarının Emperyalist yayılma politikasını güden Stalin'in İkinci Dünya Savaşı esnasında Romanya'dan kopardığı Beserabya'nın bir kısmı, Romanya'nın Komünizmi kabul etmesine ve Varşova Paktına girmesine rağmen, Sovyet işgali altında kalmaya bugün de devam etmektedir.

Kanaatimizce, bundan alınması gereken en önemli ders; bir ülkenin Komünist olması ile bile Komünist Devri Sovyetlere karşı bütünlüğünü garanti altına alamayacağı hususudur.

Diğer taraftan Romanya'nın, biraz da Sovyetler tarafından maruz bırakıldığı bu haksızlığın burukluğu —ve fakat esas itibariyle ulusal çıkar ve bütünlük bilinci içinde— öteden beri Varşova Paktı ve COMECON gibi askerî ve ekonomik örgütler aracılığıyla— Mos-

kova'nın boyunduruğu altına girmemek için büyük çaba gösterdiği ve bunda da oldukça başarıya ulaştığı görülmektedir.

Nitekim 22-23 Kasım 1978'de Moskova'da toplanan Varşova Pak-tı Zirvesinde, Romanya Başkanı Ceausescu'nun Sovyet direktif ve telkinlerine karşı çıktığı ve bunu Dünya kamuoyuna duyurmak cesare-tini de gösterdiğini görüyoruz.

Varşova Paktı içinde patlak veren bu uyuşmazlığın Sovyetlerin Ağustos 1968'de Çekoslovakya'yı işgal etmelerinden bu yana, çıkan en önemli görüş ayrılığı olduğu bildirilmektedir.

Gerçekten Moskova Zirvesi esnasında Romanya, Camp David'de Mısır ile İsrail arasında imzalanan andlaşmalara karşı çıkılmasını ve Çin'in kuvvetle takbih edilmesini kabuletmemiş ve özellikle, Varşova Paktı içinde askerî masrafların arttırılmasını reddetmiştir.

Diğer taraftan Romanya'nın ordularını yabancı generallerin ko-mutası altına sokmayı bir kere daha reddettiği haber verilmektedir.

Sovyetlerin Romanya'nın bu tutumundan öfkeye kapıldıkları ve kendi elçilerinden başlayarak, Bükreşteki tüm Varşova Paktı Devleti Elçilerini bu Moskova Zirvesinden kısa süre sonra, geri aldıkları ve-ya aldıkları gözden kaçmamıştır.

Sovyetleri en çok kızdıran hususlardan biri de Romanya'nın Sov-yetlere karşı koymasını en geniş şekilde Dünya kamuoyuna duyurması ve bugüne kadar Sovyetlerin Afrika ve Asya'daki yayılma politika-sını destekleyen küçük Varşova Paktı üyesi memleketlere kötü örnek vermesi olmuştur.

Gerçekten Romanya'nın bu çıkışından sonra diğer Varşova Paktı üyelerinin askerî bütçelerini arttırmaları daha da zorlaşmış olmak-tadır. Diğer taraftan Sovyetlerin Varşova Paktı içinde askeri yetkileri kendi elinde toplamak istemesi Doğu Avrupa ülkelerini Sovyetlere nazaran Pakt içinde "İkinci sınıf Devlet" durumuna düşürmektedir.

Sovyetlerin Romanyaya, özellikle Çin Başkanı Hua'nın Bükreş ve Belgrad'a yaptıkları ziyaretten dolayı, kızgın oldukları ve bu ül-keye bir "Ders vermek" fırsatını kolladıkları bilinmektedir.

Hiç şüphe yok ki, Sovyetlerin liderliğinde tüm Varşova Paktı ül-kelerinin 180.000 kişilik orduya sahip Romanya'ya karşı girişeceği

bir istilâ askerî yönden başarılı olabilir. Ne var ki, böylesine bir çılgınlık Sovyetlerin gerçek yüzünü Üçüncü Dünya Devletlerine göstermek ve bilhassa, Polonya'dan başlayarak, birçok Doğu Avrupa memleketinde Romanya'ya karşı büyük sempati uyandırmak yönünden kolay kolay göze alınamaz.

Diğer taraftan Başkan Ceausescu'yu fiilî şekilde bertaraf etmek Romen Komünist Partisinin ve genellikle Romen Halkının gösterdiği birlik ve Ceausescu'nun güvenlik örgütünün uyanıklığı karşısında pek muhtemel ve mümkün görülmemektedir. Kaldı ki, bu türlü girişimlerin özellikle Yugoslavyayı Batı'ya daha da çok yaklaştıracığı kuşkusuzdur.

Sovyet Blokunun Romanya'ya karşı uygulayacağı ekonomik müeyyidelerin Romanya'yı sarsmakla birlikte, ülke halkının Başkan Ceausescu'nun etrafında daha çok kenetlenmesine yol açması muhtemeldir.

Romanya'nın Varşova Paktından çıkarılması ise, Romanya ile Yugoslavya arasındaki yakınlaşmayı büsbütün arttıracığı ve Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında 1953'de imzalanmış bulunan ve NATO ile dolaylı ilgisi olan Balkan Paktı'nın bu durumda kapılarını Romanya'ya açacağı ileri sürülebilir.

Romanya'nın meydan okumasına karşı hiçbir şey yapamamak Sovyetler'i hem kızdırdığı, hem de onların Varşova Paktı içindeki prestij ve otoritelerini sarstığı için Sovyetlerin Romanya'yı cezalandırmak için en uygun zamanı kollamaya devam edecekleri düşünülebilir.

IV

“Ben ve Türkiye, giderek daha da güçlenen bir Romanya görmeği yürekten istiyoruz. Romanya ile ittifak Türkiye için sürekli bir mutluluk nedenidir... Paktların üstünde bizi birleştiren duygulardır. Romanya yüreklerimizde değerli bir dosttur” diyen Atatürk'e yıllar sonra bugünkü Romanya Devlet Başkanı Nicolae Ceausescu'nun şu sözler ile katıldığını görüyoruz: “Bugün Romanya ve Türkiye'nin özgür ve egemen ülkeler olmaları, saygı ve karşılıklı takdire dayalı daha verimli bir işbirliği için geniş umutlar yaratmaktadır.”

Romanya ve Türkiye'nin, Balkanlarda sürekli dostluk ve işbirliğine ve bu bölgelerdeki ülkeler ile politik, ekonomik, teknik ve kül-

türel ilişkilerin geliştirilmesine özel bir önem vermeleri, Türkiye-Romanya ilişkilerinin süratli bir gelişme kaydetmesine yol açmıştır.

Romanya Başkanı, Ceausescu'nun 1976'da Türkiye'ye yaptığı ziyaret ve Başbakan Demirel'in 1976'da, Ecevit'in ise 1978'de Romanya'ya yaptıkları ziyaretler ve bu arada imzalanan belgeler Romanya ile Türkiye arasındaki tüm ilişkilerin geliştirilmesinde önemli rol oynamıştır.

Romanya ile Türkiye arasında ticarî mübadele, 27 Ekim 1970'de imzalanan ve üç yıl için geçerli olan, daha sonraları da otomatik olarak üçer yıllık dönemler ile uzayan uzun dönemli ticaret anlaşmasına göre yürütülmektedir. 1 Nisan 1973'den itibaren bu anlaşmadaki ödemede takas sistemi kaldırılmış, yerine nakit para ile ödeme sistemi getirilmiştir.

İki ülke arasındaki ekonomik işbirliği ise 29 Ağustos 1975'de Bükreş'te imzalanan bir anlaşmaya göre yürütülmektedir. 1970-79 döneminde ticaretin gelişimi incelendiğinde, 1971 ve 1972 yıllarının dışında toplam ikili mübadele hacminin artış gösterdiği, 1978 düzeyinin 1970 dekinin on yedi katına çıktığı görülebilir.

1974-75 ve 1977 yılları hariç, Romanya'nın Türkiye'den yaptığı ithalat sürekli olarak artmış, 1978'de 1970'deki ithalatın on sekiz katına çıkmıştır.

Bu dönem zarfındaki Romanya'nın ülkemize ihracatı da önemli şekilde artmış ve 1978'de 1980'dekinin on katına çıkmıştır.

Türkiye'ye yapılan Romen ihracatının özellikle sodyum ürünleri ve gübre gibi kimyasal maddeler oluşturmakta, bunları makine ve teçhizat (traktör sondaj donatımları, jipler, makine aleti ve elektrik motorları) izlemektedir. Madenî yağlama maddeleri Romanya'nın Türkiye'ye ihracatının % 10-30 oranında önemli bir unsur olup, ayrıca Romanya'dan sık sık gazete kâğıdı ithal edilmektedir.

Türkiye'nin Romanya'ya yaptığı ihracat içinde en önemli yeri pamuk tutmakta ve 1976'da yapılan ihracatın % 60'ını oluşturmaktadır. Daha sonra turunçgiller (zeytin ve kenevir tohumu gelmekte, bu arada ferrokrom ve diğer madenlerimiz bu ülkeye yapılan ihracatında önemli artış göze çarpmaktadır.

Ayrıca her iki ülke ekonomik işbirliği alanında son yıllarda gelişme kaydetmişler, maden endüstrisinde, makine yapımında ve elekt-

ronik, kimyasal, petro kimyasal, tarım ve yiyecek sanayiinde, ulaşımda ve turizmde her türlü olanakları kullanmağa karar vermişlerdir.

Romanya ile Türkiye arasındaki işbirliğinin somut bir örneği olarak Samsun'da bir sülfirik asit, Elazığ'da da bir süper fosfat fabrikasının ortaklaşa kurulma kararını zikretmek gerekir.

Bugün Türk-Romen ilişkilerinde görülen olumlu gelişme; iki tarafın gösterdiği ortak çabaların ve iki milletin geleneksel dostluk ve sempati bağlarını geliştirmek için gösterdikleri kararlılığın bir sonucudur.

V

Çağımızdaki hammadde, enerji ve gıda alanlarındaki bunalım gibi uluslararası yaşam sorunları, değişik ölçüde de olsa, bütün ülkeleri etkilemektedir. Bu neden ile tüm uluslar, dünyanın ekonomik durumunun düzeltilmesine rasyonel bir çözüm aramakla ilgilenmelidirler.

İşte böyle bir girişimin somut örneğini: 1975'te yapılan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu olağanüstü toplantısında Romanya Cumhurbaşkanı'nın son yıllarda işlediği "Yeni Ekonomik Düzen" kavramı ile ilgili ve Romen delegasyonu tarafından hazırlanan bir bildiriye görmek mümkündür.

Romanya'nın inanışına göre, yeni bir milletlerarası ekonomik ve politik düzenin kurulabilmesi: bir kısım milletlerin diğer milletler tarafından sömürülmesine, zulüm görmesine ve eşitsizliğe uğramasına dayalı eski ilişkilerin tasfiyesi, emperyalist, sömürgeci ve yeni sömürgeci politikadan vazgeçilmesi dünya milletlerinin tam eşitlik ve adalet her halkın ulusal zenginliklerine hakim olması hakkına saygıya dayalı ilişkilerin geliştirilmesine bağlıdır.

Bu anlayışa göre Dünyayı "zengin" ve "yoksul" ülkeler kamplarına bölen, ülkelerin ekonomik düzenleri arasında büyük farklılıklar yaratan eşitsizlik ilkesine dayalı eski ekonomik ilişkilere: gerek eski Emperyalist sömürgeci gerekse "yeni sömürgeci" politikanın yol açtığı ortadadır. İşte "Yeni Uluslararası düzen sorunu" eski eşitsizlik ilişkilerinin, bazı ülkelerin değerlerini ezme politikasının, eski adalet-

sizlik politikasının sonucu olarak dünyanın zengin ve yoksul ülkeler diye bölünmesinin ortadan kaldırılmasını öngörmektedir.

Romanya Sosyalist Cumhuriyetinin ekonomik bağımsızlığa ve 1975'de Birleşmiş Milletlere sunduğu "Yeni Milletlerarası Politika ve Ekonomik Düzen" esaslarına karşı ötedenberi titizlik gösterdiği bilinmektedir. Nitekim bu neden ile Romen yöneticileri ülkelerini sadece bir hammadde üreticisi ve petrol çıkartıcısı, durumunda tutmak isteyen ve hızlı endüstriyel gelişmesine karşı koyan COMECON'a karşı direnmişlerdir.

Gerçekten 5-8 Mart 1963'te COMECON'un ekonomik entegrasyon konusundaki kararlarına karşı Romanya bir bildiri yayınlamış ve bu bildiriden sonra COMECON işindeki tutumunu değiştirerek, Sovyetlerin çok taraflı ve koordine bir ekonomik bütünleşme plânı yerine, iki taraflı ekonomik ilişkilerin ve bağımsız ekonomik planlamanın bayraktarlığını yapmaya başlamıştır.

Romen Komünist Partisi Merkez Komitesinin 23 Nisan 1963'de yayınladığı bildiri Romanya'nın bugünkü politik ve ekonomik bağımsızlığının temelini oluşturur. Bildirinin ekonomik ilişkilerle ilgili bölümünde: her bağımsız Sosyalist ülkenin kendi ekonomisini bağımsız olarak yönetmesinin asıl olduğu ifade edilmekte, COMECON'un Sosyalist ülkeler için tek plân fikrine hücum edilmektedir.

Bundan başka Sosyalist ülkelerin(toplumsal sistemlere bakmaksızın her devlet ile ekonomik ilişkilerini geliştirmesinin şart olduğu) ileri sürülmektedir.

Kısaca ifade etmek gerekirse, denilebilir ki bu bildiri: Romanya'nın 1963'den sonra izlediği ekonomik ve siyasî politikanın temelini ortaya koymuştur: Komünist olmayan dünya ile ekonomik ilişkileri geliştirme: ağır endüstriye öncelik tanıyıp hızla kalkınma ve COMECON'un ekonomik plânlamasına karşı çıkan bu davranış zamanla siyasal alanda daha esnek bir politikaya dönüşmüştür.

Sovyetlerin önyayak olması ile 1949'da kurulan ve Komünist ülkelerin bir nevi Ortak Pazarı olan COMECON (Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi) bünyesinde Romanya'nın verdiği bu ekonomik milliyetçilik ve bağımsızlık örneği: ekonominin ülkenin koşullarına uygun bir şekilde gelişmesini engelleyebilecek her türlü dış baskıya karşı verilmiş ve verilmesi gerekli bir cevaptır.

VI

1857 yılındaki 170 ton üretim ile Romanya, petrol üretimi ile ilgili dünya istatistiklerine geçen ilk ülke olmuş ve onu 1860'da ABD ve 1863'de Çarlık Rusya izlemiştir.

İlkel şekildeki petrol endüstrisinin Romanya'daki tarihi 1550 yıllarına kadar geriye gitmekle beraber, gerçek anlamdaki üretim 1857'de başlamıştır.

Romanya'nın petrol üretimi geçen yüzyılın sonunda yılda 100.000 tona ulaşmış ve 1937'de 7.150.000 ton ile Romanya, dünyanın altıncı petrol üreticisi olmuştur.

1975'de Romanya'nın petrol üretiminin 14.590.000 tona, doğal gaz üretiminin ise 27 milyar metrekübe yükseldiğini görüyoruz.

Diğer taraftan Romanya ham petrolden çeşitli ürünler çıkaran en eski ülkelerden biri olmuş, Marin Mehedinteanunon Ploesti yakınlarında kurduğu ilk rafineride petrolden üretilen gazyağı, 1859 yılında Bükreş şehrini aydınlatmak için kullanılmıştır. Gazyağı ile şehirleri aydınlatma geleneği dünyada ilk defa 1856'da Viyana'da başlamıştı.

Bugünkü Romanya'nın uyguladığı petrol politikasının bazı niteliklerini böylece özetlemek mümkündür. Bir kere Romanya sürekli olarak yaptığı sismik ve jeofizik aramalar ile yeni yeni rezervler bulmuştur.

Bu suretle 1938'de Romanya'nın sahip bulunduğu petrol rezervlerinin sadece 90 milyon ton civarında bulunduğu ve bunların 1952'de tükeneceği hesaplandığı halde, 1974 sonundaki petrol rezervlerinin 1944 sonunda tespit olunan rezervlerden dahi üç kat, doğal gaz rezervlerinin ise beş kat fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

Romanya bu sonuçlara, petrol arama tekniğini geliştirmek sureti ile ulaşmış bulunmaktadır.

Diğer taraftan Romanya'nın sondaj tekniğini ve petrol çıkarma donatımını geliştirmek sureti ile hem yeni, hem de eski kuyulardan daha etkili bir netice aldığını görüyoruz.

Bunlara paralel olarak ülke "enerji tasarrufu"na büyük önem vermeye başlamış ve akaryakıt ile elektrik üretiminin azaltılması için birçok rasyonel tedbirler almıştır.

Nitekim partinin merkez komitesinin 5 Temmuz 1978 tarihli toplantısında konuşan Başkan Nicolae Ceausescu'nun 1979-1980 ulusal ekonomik ve sosyal kalkınma plânının enerji tüketimini azaltmayı öngördüğü hususuna dikkatleri bir kere daha çektiği haber verilmektedir.

Nihayet Romanya'nın izlediği petrol politikasında ülkede petrokimya endüstrisini kurmaya çalışarak petrolden en büyük yararı sağlamaya çalıştığını ve aynı zamanda ülkenin rafineri kapasitesini arttırmaya gayret ettiğini görüyoruz.

Nihayet Romanya, şimdiden petrolden sonraki çağın hazırlıklarını yaparak, nükleer, güneş, deniz dalgaları ve Jeotermal enerjiden faydalanmanın imkân ve yollarını araştırmaktadır.

Fakat hiç şüphe yok ki, Romanya'nın en çok önem verdiği husus, enerjinin "rasyonel" olarak kullanılmasıdır. İşte bunun için elektrik ve diğer enerji merkezlerinde petrol yerini doğal gaz, akar sulara ve kömüre bırakmaktadır. Zira "Petrol çağı"nın dünyada ortalama olarak 25-30 yıllık bir ömrü kalmıştır. 25-30 yıl ise bir insanın hayatında oldukça önemli, fakat bir milletin hayat süresi yönünden oldukça önemsiz bir zaman kesimidir. Bugün doğan çocuklar 25-30 yaşlarına geldikleri zaman bugün yapılanlardan faydalanacak, yapılmayanlardan ise sıkıntı ve hattâ ızdırıp çekeceklerdir.

1978 yılının Nisan ayının sonunda Romanya hükümetinin davetlisi olarak yaptığım Romanya gezisi ve Ploeşti'deki "Petrol Cumhuriyet Müzesi" ve "Petrol ve Gaz Enstitüsü" ziyaretlerim esnasında, Romanya'nın akaryakıt konusuna ne kadar bilimsel şekilde eğildiğini ve gelişme yolundaki ülkeleri faydalandırarak bir seviyede bulunduğunu müşahade etmek fırsatını buldum.

VII

19-24 Kasım 1979 tarihleri arasında toplanan Romanya Komünist Partisi 12. Kongresinin ele aldığı konulardan ikisi: 1981-1990 arasındaki dönemde "Bilimsel Araştırma programı" ile "Enerji Araştırma ve Geliştirme Programı" olmuş ve bu konularda 2.000 yılına kadar izlenecek ilkeler saptanmıştır.

Dünyada giderek artan enerji bunalımı karşısında Komşumuz Romanya'nın öngördüğü başlıca hedef: gelecek 10 yılda gösterilecek

gayretler ve enerji üretimi ile tüketimi konusunda alınacak tedbirlerle ülkenin yakıt ve enerji açısından bağımsızlığa kavuşmasıdır.

Bu amaç ile tüm ülkede ve Karadeniz Kıta Sahanelığında jeolojik araştırmalar yaygınlaştırılarak yeni yakıt kaynakları bulunup devreye sokulacak, 1980 de ancak % 30 undan faydalanılan "Hidro-güç" potansiyelinden faydalanma oranı 1985 de % 45 e, 1990 da % 65 e ve 2000 yılında da % 100 e çıkarılacaktır.

Nükleer Santral gücünün süratle arttırılması ve 1990 da "Nükleer Enerji"nin toplam elektrik enerjisinin % 17-18 ini oluşturması öngörülürken, "Enerji tasarrufu" alanında birçok tedbirler alınmakta, yüksek verimli ve az enerji tüketen sektörlerin hızla geliştirilmesi amacı ile endüstri faaliyetleri yeniden düzenlenmekte, evlerde ve iş yerlerinde ısıtma ve aydınlatmada bir sınırlanmanın tesbitine çalışılmaktadır.

Bir taraftan: jeotermal, güneş, rüzgar ve met-cezir enerjisi gibi yeni enerji kaynaklarını ortaya çıkaracak çok yönlü bir program uygulamaya konulmakta, diğer taraftan da karbondioksit ile biomas'ı yakıtı dönüştürecek gerekli teknolojilerin ortaya çıkarılması için bilimsel araştırmadan faydalanma öngörülmektedir.

Yine aynı programda Tuna bölgesinde enerji üretici potansiyelin tam olarak kullanılması için Yugoslavya ve Bulgaristan ile, Karadenizde ise, enerji üreten hammaddeleri ile dalga enerjisi potansiyelini kullanmak için de Sovyetler Birliği, Bulgaristan ve Türkiye ile işbirliği öngörülmekte, ayrıca nükleer güç merkezlerinin kurulması, yeni enerji kaynaklarının değerlendirilmesi ve çağdaş teknolojinin geliştirilmesi için Romanya Batı Devletleri ile de geniş bir işbirliğini arzulamaktadır.

Kongrede kabul edilen programın bilimsel araştırma ve teknolojik kalkınma bölümünün tetkikinden de anlaşılacağı üzere, bu programın bir özelliği de sosyo-politik sistemleri ne olursa olsun tüm dünya ülkeleri ile bilim alanında daha yoğun bir işbirliğini öngörmesidir.

Esasen dünyada "Ceaşescu Doktrini" olarak adlandırılan olay: Komünist bir Devlet olan Romanya'nın: Brejnev'in "Sınırlı Egemenlik" görüşüne yanaşmayarak, milletlerarası ilişkilerde özgürlük ve bağımsızlığını muhafaza etmesi ve bunun sonucu olarak bütün dünya

devletleri ile iyi ilişkiler ve işbirliği içinde bulunmasıdır. Nitekim bugün Romanyanın diplomatik ilişkiler içinde bulunduğu ülkelerin sayısının 132 ye, ekonomik ilişkiler sürdürdüğü ülkelerin sayısının ise 140 a vardığı bildirilmekte, Varşova Paktı üyesi olan Romanya'nın Ağustos 1976 Colombo Toplantısında kabul edilen bir karar sureti ile "Bağlantısızlar Hareketi" ne "davetli misafir" olarak kabul edildiği görülmektedir.

Romanyanın çeşitli rejimlerle yönetilen ülkelerde sempati ve güven yaratmasının başlıca nedeni: Başkan Nicolas Ceauşescu'nun izlediği politikada ve tutumunda: kimseye ders vermemesi, model empoze etmemesi, çeşitli devrimci yaklaşımlara karşı çıkmaması, mutlak gerçeğin sahibi olduğu iddiasında bulunmaması, kısaca kendi tecrübesinin "tek çıkar yol" olduğu iddiasında bulunmaması ve bulduğu çözümleri kimseye dikte etmeğe kalkışmamasıdır.

Başkalarının özgürlük ve bağımsızlığına bu kadar saygılı olan Romanyanın da, bağımsız bir Devlet olarak, başta mensubu olduğu Sosyalist Bloktan gelen her türlü baskı ve telkinleri de aynı hassasiyetle reddettiğini biliyoruz.